

Dějepis práce od 27. 4. do 30. 4.

Děti,

tento týden se podíváme až za oceán a „řekneme si“ o Spojených státech amerických v druhé polovině 19. století. Tentokrát si můžete i zazpívat. Kdybychom byli ve škole, pustila bych vám několik písní, které se váží k tomuto tématu. Příkládám alespoň dva odkazy na písničky, které možná znáte. Samozřejmě příkládám i odkazy na videa a tentokrát i pohyblivou mapu.

Když se řekne Divoký západ, zlatá horečka nebo americký sen, určitě se vám něco vybaví. Kovbojové, indiáni jsou pevně spjati s touto dobou. Všechny tyto pojmy se nám hodí k dnešnímu učivu. Určitě jste viděli nějaký western, který o této době pojednává.

Příští týden bude opakovací.

Mějte se krásně a užívejte si krásného jarního počasí.

Lucie Jelínková

Materiály k učivu:

Učebnice str. 116-118

Odkazy:

Mapa kolonizace USA: Doporučuji se na ni podívat, postupně na ní naskakují státy, které pod svou vládu získaly Spojené státy ☺

https://cs.wikipedia.org/wiki/Spojen%C3%A9_st%C3%A1ty_americk%C3%A9#/media/File:US_states_by_date_of_statehood3.gif

Slavné dny:

<https://www.slavne-dny.cz/episode/10005397/den-atentatu-na-abrahama-lincolna-14-duben>

<https://www.slavne-dny.cz/episode/10010916/den-bitvy-u-little-bighornu-25-cerven>

<https://www.slavne-dny.cz/episode/10019733/den-kdy-byla-odhalena-socha-svobody-28-rijen-1886>

<https://www.slavne-dny.cz/episode/10023361/den-kdy-byl-zalozen-prvni-narodni-park-na-svete-yellowstone-1-brezen-1872>

<https://www.slavne-dny.cz/episode/829481/den-ktery-odstartoval-zlatou-horecku-na-klondiku-16-srpen>

<https://www.slavne-dny.cz/episode/10001161/masakr-u-wounded-knee>

Odkazy na písňe:

<https://www.youtube.com/watch?v=33bjPhrRQho>

<https://www.youtube.com/watch?v=pvq7Zsi5OCQ>

Spojené státy americké

- Spojené státy americké vznikly **4. července 1776**.
- Prvním prezidentem byl **George Washington**.
- Během 19. století se Američané rozšiřovali i na úkor původních obyvatel.
- Indiáni byli za pomoci vojska přesídlováni do indiánských rezervací.

Válka Severu proti Jihu

- Sever byl průmyslový x Jih byl zemědělský, velké plantáže s otroky.
- V 60. letech 19. století byl zvolen nový prezident **Abraham Lincoln**
- Chtěl zrušit otroctví, což se nelíbilo Jihu, a proto vypukla **válka Severu proti Jihu**
- Zpočátku vítězila vojska Jihu, ale Sever vyhlásil všeobecnou mobilizaci – do armády byli bráni i černošští otroci, Jih trpěl nedostatkem peněz, protože Evropa vyhlásila blokádu na jižanské zboží- **Sever vyhrál**

Důsledky války

- Začala rekonstrukce Jihu – demokratizace jižanské správy a politiky.
- Zrušení otroctví za území celých Spojených států.
- Volební právo pro všechny občany bez ohledu barvy pleti.
- **Reálně se svých práv černoši domáhali jen velmi těžko, tento problém tu byl až do 2. pol. 20. století!!**
- Po válce se Spojené státy americké staly jedním z nejsilnějších států na světě!
- Na konci 19. století Američané získali Kubu, Portoriko a Filipíny.

SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ

- Zopakuj si, jak a kdy vznikly Spojené státy.
- Kdo představoval ve Spojených státech moc zákonodárnou, výkonnou a soudní?

- Území Spojených států – 1783
- Zisk Louisiany od Francie – 1803
- Územní zisky od Velké Británie – 1818
- Územní zisky od Španělska – 1819
- Územní zisky od Mexika – 1845, 1848 a 1853
- Území získané dohodou s Velkou Británií – 1846
- Zisk Aljašky od Ruska – 1867

Obr. 1 – Rozšiřování Spojených států amerických
Původní území Spojených států sahalo k řece Mississippi. Když v roce 1803 potřeboval Napoleon krýt náklady na zbrojení, nabídl Spojeným státům ke koupi francouzskou Louisianu [luzjizjanu]. Později odkoupily Spojené státy od Španělů Floridu. Válkou s Mexikem získaly Texas, Nové Mexiko a Kalifornii. Smlouvou s Velkou Británií byla vytyčena hranice mezi Kanadou a Spojenými státy v oblasti Velkých jezer a dále 49. rovnoběžkou až k Tichému oceánu. V roce 1867 koupily Spojené státy Aljašku od ruského cara.

Obr. 2 – Vlajka Spojených států z roku 1777 (vlevo) a současná vlajka (vpravo)

- S pomocí encyklopedie nebo internetu vyhledej, kolik podob měla vlajka Spojených států od roku 1777 do současnosti.
- Vysvětli, jak podoba vlajky souvisí s vývojem Spojených států.

Obr. 3 – Abraham Lincoln předčítající z bible svému synovi Tedovi

Vzestup Spojených států

V průběhu 19. století se významným mimoevropským státem staly Spojené státy americké. V roce 1783 Velká Británie uznala nezávislost třinácti svých původních kolonií a přenechala jim **území od východního pobřeží až po řeku Mississippi**. Spojené státy pak svou rozlohu dále významně **rozšířily – území získaly jak válkami, tak například koupi** (→ Obr. 1).

Původní obyvatelstvo

Nově získané oblasti ve středu a na západě kontinentu zabírali se souhlasem vlády noví osadníci, kteří se zde střetávali s **původním indiánským obyvatelstvem**. To bylo za pomoci vojska i přes svůj odpor **přesídlováno** do menších a méně úrodných oblastí a byly pro ně zřizovány takzvané **rezervace**. Některé indiánské kmeny byly téměř vyhubeny.

Severní a jižní státy

Američané **na severu** Spojených států obhospodařovali menší **farmy**, na nichž hospodařily jednotlivé rodiny. Rozvíjelo se také **svobodné podnikání a textilní, hutní a ocelářský průmysl**. K tomu byl zapotřebí dostatek kvalifikovaných pracovníků, kteří byli schopni obsluhovat stroje v továrnách. Většina přistěhovalců z Evropy mířila právě do severních států. **Na jihu** se nacházely především **plantáže s bavlnou**, jejichž produkce byla založena na **využití pracovní síly** otroků. Otroctví, v severních státech zrušené již na konci 18. století, považovali obyvatelé jižních států za nepostradatelné. Rozpor mezi severními a jižními státy se týkal nově vznikajících států na západě – zda budou, či nebudou otrokářské.

Občanská válka (1861–1865)

Po zvolení odpůrce otrokářství **Abrahama Lincolna** [ejbrehema linkolna] **prezidentem** (→ Obr. 3, 4) **se jižní státy odtrhly a vytvořily takzvanou Konfederaci amerických států** s vlastní vládou a prezidentem. **Severní státy**, označované jako **Unie**, považovaly tento čin za porušení ústavy a zaútočily na Konfederaci. Vypukla **občanská válka**, která je označována také jako **válka „Severu proti Jihu“**. Zpočátku vítězila Konfederace díky schopným důstojníkům i úsilí řadových vojáků, kteří bojovali za obranu své nové vlasti. Postupně však Konfederaci začaly docházet finanční i lidské zdroje. Sever měl výhodu v dostatečném průmyslovém zázemí, severní armáda byla průběžně doplňována novými přistěhovalci z Evropy a do jednotek Unie začali být přijímáni i černoši. Jih byl naproti tomu závislý na dovozu zbraní i potravin, a navíc byl kvůli námořní blokáde odříznut od zámořských trhů, kde by mohl prodat bavlnu. Rozhodující **bitva** se odehrála u **Gettysburgu**, kde **Unie porazila armádu Konfederace**. Válka skončila v dubnu 1865 (→ Obr. 5). Prezident Lincoln však byl krátce nato zavražděn při návštěvě divadelního představení.

Obr. 4 – Lincolnův památník ve Washingtonu

• Porovnej tato dvě vyobrazení šestnáctého prezidenta Spojených států a urči, které rysy Lincolnovy osobnosti chtěl autor každého z těchto zpodobnění zdůraznit.

SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ

Důsledky války V občanské válce padlo podle odhadů na 650 000 lidí a materiální škody byly obrovské. Nastalo období takzvané **rekonstrukce Jihu**, během níž došlo k demokratizaci jižanské správy a politiky. Bylo prosazeno **zrušení otroctví na celém území Spojených států** a o několik let později bylo **volební právo rozšířeno na všechny občany** – muže – bez ohledu na barvu pleti. Reálně se však černoši svých práv domáhali jen těžko, neměli nadále přístup ke vzdělání a vykonávali většinou práci námezdních dělníků. Pozůstatky rasové nesnášenlivosti se přenesly až do 2. poloviny 20. století.

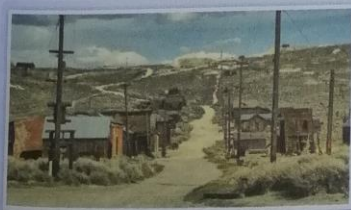
Hospodářský rozvoj Začalo se zde také rozvíjet hospodářství. Důležité bylo budování železnice mezi východním a západním pobřežím, která spojovala surovinové zdroje s továrnami a trhy. Významný byl stále obchod s bavlnou, ale také **těžba ropy, uhlí a železné rudy**, rozvíjel se elektrotechnický a později i automobilový průmysl. Na přelomu 19. a 20. století žilo 40% obyvatel Spojených států ve městech (→ Obr. 8). Později získaly Spojené státy ve válce se Španělskem **Kubu, Portoriko a Filipíny** a začaly svůj vliv rozšiřovat i na tichomořské ostrovy.

Obr. 6 – Když se osadníci stěhovali na západ, zabírali pro sebe území, kde původně žili Indiáni. Ve 2. polovině 19. století proběhla celá řada válek, v nichž se Indiáni snažili svá území ubránit. Symbolem odporu proti útlaku se stal **náčelník Sedící býk**. Vedl spojené kmeny Indiánů z pláni v boji proti armádě Spojených států. 7. kavalerie vedená plukovníkem Custerem [kastrem] utrpěla roku 1876 **v bitvě u Little Bighornu** [litl] od těchto spojených kmenů drtivou porážku (sám Sedící býk se této bitvě nezúčastnil). Nakonec však byli i Indiáni z pláni přinuceni přestěhovat se do rezervací.

Obr. 7 – Při osidlování západních oblastí Spojených států se tisíce rodin vydaly přes prerie v krytých vozech. Tehdy se zrodily příběhy o „**Divokém západu**“ – území mimo dosah vlády ve Washingtonu, kde bylo obtížné vymáhat zákon, byla tu běžná korupce a docházelo ke střetům mezi americkými osadníky a Indiány. Na rozsáhlých pastvinách také pásli stáda krav honáci – **kovbojové**.

Obr. 9 – Když byla na americkém kontinentu objevena naleziště zlata, nastala takzvaná **zlatá horečka** – přesun ohromného počtu zlatokopů do míst, kde se zlato nacházelo. Například v roce 1848 nastala zlatá horečka v Kalifornii. Poté, co zlatonosné žíly vyschly, byla mnohá místa, kde zlatokopové žili, zcela opuštěna. Dnes jsou známá jako takzvaná města duchů. V roce 1896 nastala zlatá horečka v Kanadě na řece Klondike [klondajk], kde se zlato získávalo rýžováním.

V průběhu 19. století Spojené státy americké postupně zvětšovaly svou rozlohu a stala se z nich hospodářská velmoc. Původní obyvatelstvo – indiáni – bylo postupně přesídlováno a některé indiánské kmeny byly téměř vyhubeny. Neshody ohledně otrokářství mezi severními a jižními státy vedly k občanské válce, která skončila vítězstvím Severu a zrušením otroctví na celém území Spojených států. Neplnoprávné postavení černošského obyvatelstva však trvalo ještě ve 20. století.

Obr. 5 – *Podepsání kapitulace*
Po závěrečných bojích, které proběhly v dubnu 1865 na řece Appomattox, se sešel generál Unie **Ulysses S. Grant** a generál Konfederace **Robert E. Lee** [li], aby podepsali kapitulaci listinu.

Obr. 8 – *New York v roce 1899*
Koncem 19. století se objevují v Americe první mrakodrapy, budují se nadzemní elektrické dráhy.

Republikáni a demokraté

Koncem 19. století se vytvořil ve Spojených státech systém dvou politických stran:

republikáni – hájili zájmy velkého průmyslu, snažili se dovozními cly ochraňovat domácí průmysl;

demokraté – hájili myšlenky volného obchodu, později vystupovali proti sdružením velkých průmyslových podniků.

• Porovnej, v čem se lišily hlavní programové cíle politických stran ve Velké Británii a ve Spojených státech.

kavalerie = vojenská jízda

korupce = úplatkářství, získávání

výhod za úplatek

kovboj = pastevec skotu, honák

rezervace = území vyhrazené domorodcům

1. Porovnej postavení Indiánů a černochoů ve Spojených státech. V čem bylo shodné a v čem se lišilo?
2. Vysvětli, co bylo příčinou americké občanské války. Popiš, jak válka probíhala.
3. Jmenuj důsledky občanské války.
4. Popiš, jak se na konci 19. století rozvíjel hospodářství ve Spojených státech.
5. Porovnej tento vývoj s vývojem hospodářství ve Velké Británii a v Německu.